

21. Annual Report 2021. URL: <https://on.nyc.gov/3RAiKUX>.
22. Office of the Independent Police Monitor. Annual Report 2021. URL: <https://bit.ly/3RG0Ikp>.
23. New Orleans community police mediation program. URL: <http://nolaipm.gov/mediation-2/>.
24. Bartels, E.C. & Silverman, E. B. (2005). An exploratory study of the New York Citizen Complaint Review Board mediation program. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 28(4). P. 619-630.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-23>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ДІТЕЙ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РІВНІ

Корнієнко Максим Вікторович

*доктор юридичних наук, професор, проректор
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Проблематика нормативно-правового регулювання протидії насильству стосовно дітей у сучасному світі набуває особливої актуальності. Фундаментальною основою всього комплексу міжнародно-правового регулювання в галузі прав і свобод людини, її законних інтересів та потреб виступає Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. І хоча цей міжнародний договір безпосередньо не стосується протидії насильству щодо дитини, він є важливим засобом боротьби з цим негативним явищем. Зазначимо, що відповідно до ст. 5 цієї Конвенції, державам не забороняється вживати тих заходів, які необхідні в інтересах дітей [2]. Хоча при цьому не слід забувати, що людським правам іманентні такі якості як природній характер, невідчужуваність, фундаментальність. Відповідно, держави-учасниці визнають і зобов'язуються захищати права, закріплені у Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод незалежно від різних факторів, у тому числі й від віку. Відповідно, йдеться і про захист прав неповнолітніх осіб.

Варто наголосити на практиці Європейського суду з прав людини, яка є складовою частиною розуміння приписів самої Конвенції. Саме через практику розкривається зміст понять, що використані у тексті Конвенції. Водночас, на жаль, і до сьогодні окремі вітчизняні науковці і юристи-практики сприймають Конвенцію про захист прав людини та

основоположних свобод як суто декларативний документ, який до того ж має відношення лише до сфери конституційного права. Такий підхід не є правильним, адже не відображає багатогранності сутності людських прав, яка пронизує відносини людини з державою. Відповідно до ст. 17 закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» практика цього Суду визнається в Україні джерелом права [5], відтак, її обов'язково мають урахувувати органи публічної влади при прийнятті нормативно-правових актів та актів застосування норм права. Більш того, не можна не відзначити, що унаслідок реформування законодавства у сфері боротьби зі злочинністю, у статусні закони, які визначають повноваження правоохоронних органів, було включено припис, відповідно до якого принципом діяльності відповідного органу є верховенство права. При цьому, зазначається, що верховенство права слід розуміти через практику Європейського суду з прав людини. Відповідно до ст. 8 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України) «Кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини» [4]. Більш того, і принцип законності (ч. 5 ст. 9 КПК України) передбачає, що кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини [4].

Визначальним для вітчизняної судової практики є рішення у справі «М.С. проти України». Європейським Судом було встановлено порушення ст. 8 Конвенції, яка гарантує право на повагу до приватного та сімейного життя і яка охоплює як кримінальну сферу (проведення належного розслідування щодо застосування насильства до дитини), так і цивільну сферу щодо визначення місця проживання дитини.

Приймаючи до уваги значні недоліки та неналежний характер, в яких влада розслідувала цю справу, а також загальну тривалість розгляду, Суд вважає, що влада не виконала своїх позитивних зобов'язань щодо проведення ефективного кримінального розслідування і не забезпечила належний захист приватного життя дитини заявника. Також Суд вважав, що аналіз, проведений національними судами до прийняття рішення про те, що донька заявника мала жити з матір'ю, недостатньо обґрунтований. Тому, незважаючи на широку свободу розсуду, надану національній владі в галузі опіки над дітьми, причини, які вони приводять для їх вирішення, не можуть вважатися «відповідними та достатніми».

Таким чином, наведене рішення Європейського суду з прав людини містить наступні важливі нормативні положення:

при розслідування насильницьких злочинів щодо дитини позитивним зобов'язанням держави є проведення ефективного розслідування;

розслідування насильницьких злочинів щодо дитини має відбуватися у максимально короткі строки;

при розгляді справ щодо дитини першочерговими є інтереси дитини.

Наступним важливим для протидії насильству щодо дитини міжнародним договором є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 року. Цей міжнародний договір теж безпосередньо не стосується захисту від насилля щодо дітей, однак, він має важливе значення у цьому контексті. Усвідомлюючи, що насилля у сім'ї не може оминати (за наслідками) дітей, розробники тексту цієї Конвенції передбачили ст. 26, яка зобов'язує держави-учасниці вживати усі необхідні законодавчі або інші заходи (психосоціальні консультації дітей – свідків усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування Конвенції) з метою «забезпечення того, щоб під час надання захисту та послуг з підтримки жертв належно враховувалися права та потреби дітей – свідків усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції» [3]. У коментарі до Конвенції наголошується на тому, що термін «діти-свідки» слід інтерпретувати розширювально, включаючи до його змісту не лише тих дітей, які особисто бачили акт насилля, але і тих, які чули зойки та інший шум зі своєї схованки, або тих, хто став заручником довгострокових наслідків подібного насильства. При цьому, розробники виходять з того, що «фізичне, сексуальне або психологічне насильство й жорстокість у стосунках між батьками або іншими членами родини на очах у дітей має для дітей тяжкі наслідки. Воно вселяє страх, травмує і серйозно впливає на їхній розвиток» [3, с. 114-115].

Міжнародним договором, що безпосередньо визначає нормативні приписи відносно протидії насильству щодо дитини, є Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року [1].

Органи державної влади сучасних країн світу прикладають чимало зусиль для становлення своєї країни на міжнародній арені, як держави самостійної, незалежної, демократичної та правової. Важливою характеристикою, що визначає авторитет будь-якої держави на міжнародній арені певною мірою являється політика щодо захисту прав та свобод своїх громадян, в першу чергу до наймолодших.

Література:

1. Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 215.
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами та пояснювальна доповідь. Стамбул (Туреччина). 11.V.2011. Київ: «К.І.С.», ТОВ «Дорадо-Друк», 2014. 194 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, 11-12, 13. Ст. 88.
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-24>

ПОЛЩЕЙСЬКА МЕДІАЦІЯ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Короед Сергій Олександрович

*доктор юридичних наук, професор, в.о. президента
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Медіація як процедура врегулювання спору (конфлікту) між сторонами за участі медіатора (юриста, психолога тощо) з метою досягнення ними взаємоузгодженого рішення, яка реалізується за добровільною згодою сторін медіації, вже тривалий час поширена як в Україні, так й багатьох країнах світу. В Україні процесуальні процедури, що містять ознаки медіації, на законодавчому рівні були закріплені в процесуальних кодексах від 15 грудня 2017 року (ЦПК, ГПК, КАС) у формі процедури «врегулювання спору за участю судді» [1]. Офіційного визнання медіація здобула з прийняттям Закону України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 року (далі – Закон), науково-практичний аналіз положень якого ми вже здійснювали раніше [2]. Стаття 3 Закону до «юридичної» медіації відносить конфлікти (спори) у цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях.